

REGELING ANDERE DAG- EN WEEKINDELING G5

EERSTE ONDERZOEKSJAAR IMPLEMENTATIEMONITOR

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

Oberon
onderzoek | advies

AUTEURS

DJOERD DE GRAAF, KOEN VAN DER VEN, EMINA VAN DEN BERG (SEO)
WENDY DE GEUS, ANKE SUIJKERBUJK (OBERON)

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

AMSTERDAM, SEPTEMBER 2021

Samenvatting

Het eerste jaar hebben weinig scholen gebruik gemaakt van de ruimte om andere professionals voor de klas te zetten, ook vanwege corona. Waar dit wel gebeurde werden leerkrachten ontlast, mits professionals zelfstandig les konden geven.

Nog weinig aanmeldingen, mede vanwege corona en beperkende voorwaarden

De regeling andere dag- en weekindeling G5 is in 2020/2021 in een lastige context van start gegaan. Door de beperkende maatregelen vanwege corona mochten sommige scholen geen gebruik maken van de door de regeling geboden ruimte: voor maximaal 5,5 uur per week een andere professional voor de klas zetten. Bovendien is dat alleen toegestaan bij niet-kernvakken, terwijl in coronatijd vaak juist de focus bij de kernvakken lag. Deelname aan de regeling bleef dan ook achter bij de verwachtingen. Ook doordat het lerarentekort bij sommige schoolbesturen (tijdelijk) bleek mee te vallen. Andere schoolbesturen gaven aan liever gebruik te maken van andere oplossingen, omdat de voorwaarden van de regeling knellen. Met name de beperking van maximaal 22 uur per maand. Ze maken dan liever gebruik van andere maatregelen die tot een structurelere oplossing leiden, zoals het opleiden van onderwijsassistenten tot bevoegd leraar. De scholen die wel deelnamen, deden dat vanwege het lerarentekort en/of een (te) hoge werkdruk bij hun leerkrachten. Daarnaast geven sommige scholen aan dat ze met hun deelname hun curriculum willen uitbreiden of hun onderwijs anders willen organiseren.

In het eerste jaar hebben 31 scholen zich aangemeld om gebruik te mogen maken van de mogelijkheden van de regeling. Het merendeel van de scholen bevindt zich in Amsterdam (22). Daarnaast hebben zeven scholen uit Almere en twee scholen uit Den Haag zich aangemeld. Er zijn in het schooljaar 2020-2021 dus geen aanmeldingen binnengekomen van scholen uit Rotterdam en Utrecht.

Grote variatie in invulling en organisatie van lessen andere professionals

Er is veel variatie in de invulling van de inzet van de andere professionals. Lessen richten zich het meest op culturele/creatieve vakken, maar ook bijvoorbeeld wetenschap/techniek-lessen komen regelmatig voor. Bij bijna de helft van de scholen wordt in alle groepen een andere professional ingezet. Bij zes scholen gebeurde dit juist maar in één of twee groepen, het meest in groep 8. Circa de helft van de scholen zet een andere professional in voor vijf uur of meer per week. Daarmee zitten ze ongeveer aan het maximum. Bij ongeveer drie op de tien scholen geeft de andere professional minder dan twee uur per week les. De rest zit er tussenin.

Ook wat betreft de organisatie van het onderwijs zijn er verschillende situaties genoemd. Bijvoorbeeld door de kernvakken tijdens vier dagen te geven in plaats van vijf, en andere vakken te verschuiven naar de vijfde dag. Een andere school heeft een onderwijsassistent ingezet ter ondersteuning van de externe professional. Weer een andere school heeft de groepen in tweeën gedeeld, zodat de externe professional niet de hele groep voor zich heeft. De andere helft gaat dan naar de gymles.

Wisselende kwaliteit van andere professionals, met veelbelovende voorbeelden

Veel hangt af van de kwaliteit van de andere professionals. Als deze zelfstandig voor de klas kan staan en leerkrachten vrijgespeeld worden door de inzet van een andere professional, dan geven scholen aan dat het werkdrukverlagend werkt. Sommige scholen spreken bovendien de verwachting uit, dat de onderwijskwaliteit vooruit gaat, doordat de (inhoudelijk sterke) lessen worden gezien als een verrijking van het curriculum. Door de lessen van andere professionals komen de leerlingen in aanraking met andere beroepen of onderwerpen. Omdat de lessen een ander karakter hebben dan de reguliere, schoolse lessen, zien verschillende scholen ook kinderen opbloeien die daar

meer baat bij hebben. Ook de leerkrachten kunnen een breder perspectief krijgen als ze merken dat deze vorm werkt.

Tegelijkertijd waren er - met name in de beginfase - ook andere professionals die moeite hadden om zelfstandig les te geven. Op die scholen werden andere leerkrachten niet of nauwelijks ontlast. Het is belangrijk om de lesstof en werkvorm goed aan te laten sluiten op de leerlingen. Anders ontstaat er onrust. Een ander aandachtspunt heeft te maken met de afstemming tussen de school en de externe partij, bijvoorbeeld vervanging als de andere professional te laat komt of niet kan komen, of wat de school moet regelen/voorbereiden en wat de externe partij moet verzorgen. Een goede voorbereiding en tussenevaluatie zijn belangrijk om tussentijds te kunnen bijsturen. Veder helpt het als er regelmaat wordt gecreëerd in het externe aanbod, waarbij een relatie wordt opgebouwd tussen de professional en de leerlingen.

Na aanlooperperiode meer deelname verwacht

Na een aanlooperperiode zijn de kinderziektes eruit en gaat het steeds beter lopen, zo is de ervaring van enkele scholen. De verwachting is dan ook dat er meer uit de regeling te halen is. Ook wordt genoemd dat men dit jaar vooral aan het uitproberen was om te kijken wat werkt. Uit evaluaties worden aandachtspunten opgehaald voor een vervolg. Daarbij worden soms ook ervaringen van andere scholen opgehaald.

Of scholen doorgaan met de regeling hangt veelal samen met de beschikbaarheid van de subsidies. Het is vaak niet duidelijk of de nu gebruikte (gemeentelijke) subsidies of bijdragen doorlopen in het volgend schooljaar. Eventueel kunnen de NP Onderwijs-gelden hiervoor ingezet worden. Besturen verwachten dat volgend jaar meer scholen meedoen, omdat de nood steeds hoger wordt. Het lerarentekort heerst nu vooral bij de scholen met een uitdagingende populatie. De regeling is een mooie manier om aan deze scholen te laten zien wat er mogelijk is aan oplossingen.

Informatie eerste jaar implementatiemonitor gebaseerd op aanmeldgegevens en aanvullende interviews

De opgehaalde informatie is gebaseerd op twee type bronnen. Ten eerste hebben we de aanmeldgegevens geanalyseerd van alle scholen die zich gedurende het afgelopen schooljaar hadden aangemeld voor de regeling. Ten tweede hebben we voor een nadere inkleuring bij acht scholen (online) gesprekken gevoerd met verschillende geledingen (schoolleiding, schoolbestuur, MR, leerkrachten en leerlingen). Daarnaast hebben we nog twee scholen gesproken: één die inmiddels gestopt was en één school die wel was aangemeld maar nooit begonnen. Bij deze laatste scholen hebben we ons beperkt tot de informatie van de schoolleiding. Verder hebben we met vier besturen gesproken die zich wel hadden aangemeld voor de regeling, maar waarvan geen scholen deelnamen in het eerste jaar.

Deze notitie is de eerste in het kader van de implementatiemonitor, waarmee we tot en met 2024 de regelgeving volgen. Aan het einde van de onderzoeksperiode stellen we middels een impactevaluatie de opbrengsten/effecten van de regeling vast, op de personeelstekorten, onderwijskwaliteit, kansengelijkheid, continuïteit, werkdruk en organisatie van het onderwijs. Op die manier moet duidelijk worden of de regeling een (tijdelijke) oplossing biedt voor scholen in de G5 voor het omgaan met personeelstekorten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
Inleiding	1
Aanmeldingen en invulling	3
Uitvoering en lessen	9
Opbrengsten en vervolg	12
Bijlage Vier besturen zonder aanmeldingen	16

Inleiding

Hoeveel scholen nemen deel aan de regeling en hoe geven ze invulling aan de geboden ruimte? En wat zijn de eerste ervaringen met de uitvoering en de opbrengsten? Deze notitie beschrijft de bevindingen van het eerste schooljaar.

Het lerarentekort is een landelijk probleem, waarvoor een veelomvattend actieplan is ontworpen met verschillende actielijnen. Naast het landelijke actieplan is er behoefte aan aanvullende maatregelen, daar waar de tekorten extra nijpend zijn. Met name in de grote steden in de Randstad is dat het geval, zoals de Inspectie constateerde in De Staat van het Onderwijs 2019. Elk van de zogenoemde G5-gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Almere) heeft een noodplan opgesteld voor de aanpak van het lerarentekort. Voor één maatregel daaruit biedt OCW vanaf schooljaar 2020-2021 tot en met 2023-2024 ruimte middels een daarvoor in het leven geroepen regeling. Het betreft de mogelijkheid om een andere dag- en weekindeling te hanteren door scholen in de G5, waarbij onder bepaalde voorwaarden voor maximaal 5,5 uur per week een andere professional (dan bevoegde leraren) mag worden ingezet. De kernvakken Nederlandse taal, rekenen/wiskunde en zintuiglijke en lichamelijke opvoeding zijn hiervoor uitgesloten.

Momenteel hebben 31 besturen een beschikking om gebruik te maken van deze ruimte voor een andere dag- en weekindeling. Andere besturen die gebruik willen maken van de ruimte kunnen dit vier keer per jaar doorgeven. Scholen die daadwerkelijk gebruik gaan maken van de ruimte die deze regeling biedt, moeten een plan opstellen waarmee de medezeggenschapsraad instemt en zich individueel aanmelden. Dat gebeurt door op een website enkele gegevens door te geven die terecht komen bij SEO Economisch Onderzoek en Oberon. Wij onderzoeken de regelgeving gedurende de looptijd.

De monitor en evaluatie bestaat uit twee delen. Een implementatiemonitor kijkt naar de manier waarop de deelnemende scholen invulling geven aan een andere dag- en weekindeling met de inzet van andere professionals (dan bevoegde leraren). Een impactevaluatie stelt de opbrengsten/effecten van de regeling vast, op de personeelstekorten, onderwijskwaliteit, kansengelijkheid, continuïteit, werkdruk en organisatie van het onderwijs. Op die manier moet in het bijzonder duidelijk worden of de regeling een (tijdelijke) oplossing biedt voor scholen in de G5 voor het omgaan met personeelstekorten.

Eerste onderzoeksjaar

Deze notitie geeft een beeld van de stand van zaken na het eerste jaar van de regelgeving. Het betreft een onderdeel van de implementatiemonitor. We geven achtereenvolgens informatie over de aanmeldingen en hoe de lessen worden ingevuld, de ervaringen met de uitvoeringen en de knelpunten en succesbevorderende factoren daarbij, en de ervaren opbrengsten en wat scholen verwachten voor de komende jaren. In een bijlage gaan we in op waarom bij wel aangemelde besturen (nog) geen scholen deelnamen.

Hiervoor gebruiken we twee type bronnen. Ten eerste hebben we de aanmeldgegevens geanalyseerd van alle scholen die zich gedurende het afgelopen schooljaar hadden aangemeld voor de regeling. Ten tweede hebben we voor een nadere inkleuring bij acht scholen (online) gesprekken gevoerd met verschillende geledingen (schoolleiding, schoolbestuur, MR, leerkrachten en leerlingen). Daarnaast hebben we nog twee scholen gesproken: één die inmiddels gestopt was en één school die wel was aangemeld maar nooit begonnen. Bij deze laatste scholen hebben

we ons beperkt tot de informatie van de schoolleiding. Verder hebben we met vier besturen gesproken die zich wel hadden aangemeld voor de regeling, maar waarvan geen scholen deelnamen in het eerste jaar.

Aanmeldingen en invulling

Het eerste jaar hebben 31 scholen gebruik gemaakt van de ruimte om andere professionals voor de klas te zetten, vooral om de werkdruk te verlagen. Er is een grote variatie in de invulling en organisatie van de lessen van de andere professionals.

Hoeveel scholen nemen deel aan de regeling en hoe geven ze invulling aan de geboden ruimte? Dit hoofdstuk vat de gegevens samen die scholen bij hun aanmelding hebben opgegeven. Bij een aantal scholen zijn gesprekken gevoerd om een beter beeld te krijgen hoe hun deelname aan de regeling eruit ziet. Deze informatie gebruiken we om de aanmeldgegevens verder in te kleuren.

Aantal deelnemende scholen

In de periode tot en met 18 juni 2021 hebben 31 scholen zich via het digitale systeem aangemeld om gebruik te mogen maken van de mogelijkheden van de regeling. Het merendeel van de scholen bevindt zich in Amsterdam (22), daarnaast hebben zeven scholen uit Almere zich aangemeld en twee uit Den Haag. Er zijn dus in schooljaar 2020-2021 geen aanmeldingen binnengekomen van scholen uit Rotterdam en Utrecht. 29 van de aangemelde scholen zijn reguliere basisscholen (BAO), twee scholen zijn scholen voor speciaal basisonderwijs (SBAO), beide uit Amsterdam.

Reden voor deelname

Iedere school geeft bij aanmelding als (hoofd)reden voor deelname het lerarentekort of iets in het verlengde daarvan, zoals werkdruk. In gesprekken met deelnemende scholen wordt dit beeld bevestigd. Het is vaak de bedoeling dat de andere professionals de les volledig overnemen, zodat leraren vrijgespeeld kunnen worden. Zij kunnen dan administratieve taken doen, vergaderen of zichzelf en anderen verder ontwikkelen door bijvoorbeeld lessen van collega's te observeren. Ook begeleidingstijd van zij-instromers kan hiermee gerealiseerd worden.

Vooraf uit de aanvullende gesprekken valt op te maken, dat de meeste scholen de regeling ook in willen zetten om het curriculum uit te breiden en meer mogelijkheid te bieden aan brede talentontwikkeling. Zo kunnen ze bijvoorbeeld wetenschap en techniek laten verzorgen door vakleerkrachten, waardoor leerlingen een professioneel aanbod op dat terrein krijgen. Ook willen sommige scholen ervaring op doen met het anders organiseren van het onderwijs en verlengde schooldagen. In enkele gevallen was men al langer bezig met dit soort innovaties en is de regeling een vliegwieltje gebleken, of een continuering onder een andere vlag.

Deelname aan de regeling vindt plaats in de context van meer maatregelen die binnen de steden zijn getroffen en die tot een structurelere oplossing dienen te leiden. Denk bijvoorbeeld aan het opleiden van onderwijsassistenten tot bevoegd leraar. Voor de besturen is duurzame ontwikkeling een belangrijke insteek, om minder afhankelijk te worden van dit soort noodmaatregelen en het incidenteel invliegen van mensen. Besturen geven aan dat daardoor misschien minder scholen uit hun bestuur zich hebben ingeschreven dan verwacht. Ook al omdat de schooldirecteur tijd moet investeren om een plan te maken en dit met de organisatie af te stemmen. Voor een aantal scholen was de nood niet hoog genoeg voor een dergelijke inspanning. Bijvoorbeeld omdat ze niet te maken hebben met het lerarentekort of omdat ze al onderwijsassistenten inzetten om de werkdruk te verlagen. Deze redenen en de beperking dat externe professionals maximaal 22 uur per maand voor de klas mochten staan werden ook genoemd

door de besturen die zich wel hadden aangemeld voor de regeling, maar waarvan geen enkele school deelnam (zie bijlage).

Duur van deelname

De meeste scholen (23) gaven bij aanmelding aan gebruik te willen maken van de regeling tot aan de zomerperiode 2021. Vier scholen hebben een verwachte einddatum die valt in het volgende schooljaar of later. De regeling is zo opgezet dat scholen zich ieder schooljaar opnieuw moeten aanmelden als ze gebruik willen maken van de geboden ruimte, dus een einddatum in volgend schooljaar betekent dat ze zich opnieuw moeten aanmelden. Vier van de scholen hebben bij de aanmelding aangegeven enkele maanden (tussen de één en vier) van het schooljaar 2020-2021 gebruik te willen maken van de regeling, waarbij de einddatum vóór de zomerperiode valt. De gemiddelde verwachte deelnameduur is ongeveer een half jaar.

Wat betreft startdatum gaf bijna de helft van de scholen het begin van het schooljaar (augustus/september 2020) op.¹ De rest van de scholen meldde te beginnen in oktober 2020 of de eerste maanden van 2021. Uit de gesprekken bleek, dat een deel van de scholen vanwege de schoolsluiting door corona in de praktijk later is gestart met de regeling. Overigens zien we in dit eerste jaar van de regeling nog veel vaker het omgekeerde: scholen maken al gebruik van de geboden ruimte voordat ze zich aanmelden. Dit is niet volgens de voorwaarden van de regeling, die voorschrijft dat een school pas gebruik mag maken van de regeling nadat de aanmelding is gedaan. Scholen die zich wel voorafgaand aan de daadwerkelijke inzet aanmelden, doen dat doorgaans enkele weken van tevoren, variërend van een paar dagen tot ruim een maand.

Type professional en soorten activiteiten/lessen

Bij de meeste deelnemende scholen gaan professionals uit de culturele en creatieve sector aan de slag (zie Tabel 1). Daaronder vallen onder andere drama/toneel, dans, muziek, culturele vorming en kunst. Er zijn iets meer scholen (21) die aangeven dat de inhoud van de activiteiten/lessen in de culturele of creatieve hoek ligt. Dat verschil komt doordat sommige scholen niet hebben gespecificeerd dat de vakdocent of professional uit de culturele of creatieve sector komt, maar wel dat soort activiteiten of lessen verzorgt. Voorbeeld: 'professionals uit de wijk' die lessen drama gaan geven.

Zeven scholen hebben professionals in de arm genomen die lessen wetenschap en techniek geven, waar we ook onderzoekend/ontdekkend leren onder scharen. Ook hier zien we dat de inhoud van de activiteiten/lessen vaker met wetenschap en techniek te maken heeft (bijvoorbeeld robotica, programmeren, of werken met experimenten) dan het aantal ingezette professionals op dat terrein doet vermoeden. Dat is bij zestien scholen het geval. In de categorie bewegen, sport en gezondheid hebben vier scholen professionals ingeschakeld en vijf scholen hebben aangegeven dat de lessen in deze categorie vallen. Maatschappelijke onderwerpen zoals burgerschap en digitale vaardigheden² wordt gegeven op negen scholen. Drie scholen hebben specifiek aangegeven met dergelijke professionals aan de slag te gaan.

Er zijn ook veertien scholen waarvan niet duidelijk is uit welke richting de professionals komen ('professionals uit de wijk', 'vakdocenten' of 'talentmakelaars'). Er worden ook onderwijsfuncties genoemd zoals leraarondersteuner of onderwijsassistent. Twaalf scholen hebben activiteiten/lessen die niet in te delen zijn in de eerder genoemde categorieën. Dat betreft onder meer koken en zelfontplooiing.

¹ Vier scholen daarvan gaven zelfs een startdatum aan van vóór augustus 2020.

² Digitale vaardigheden zouden eventueel ook onder Wetenschap/techniek kunnen worden geschaard.

Tabel 1 De meeste professionals komen uit de culturele/creatieve sector

Aantal scholen met...	Cultureel/ creatief	Wetenschap/ techniek	Bewegen/ gezondheid	Burgerschap/digi- tale vaardigheden	Overig
Type professionals	15	7	4	3	14
• Soorten activi- teiten/lessen	21	16	5	9	12

Bron: Aanmeldsysteem scholen, SEO Economisch Onderzoek/Oberon (2021)

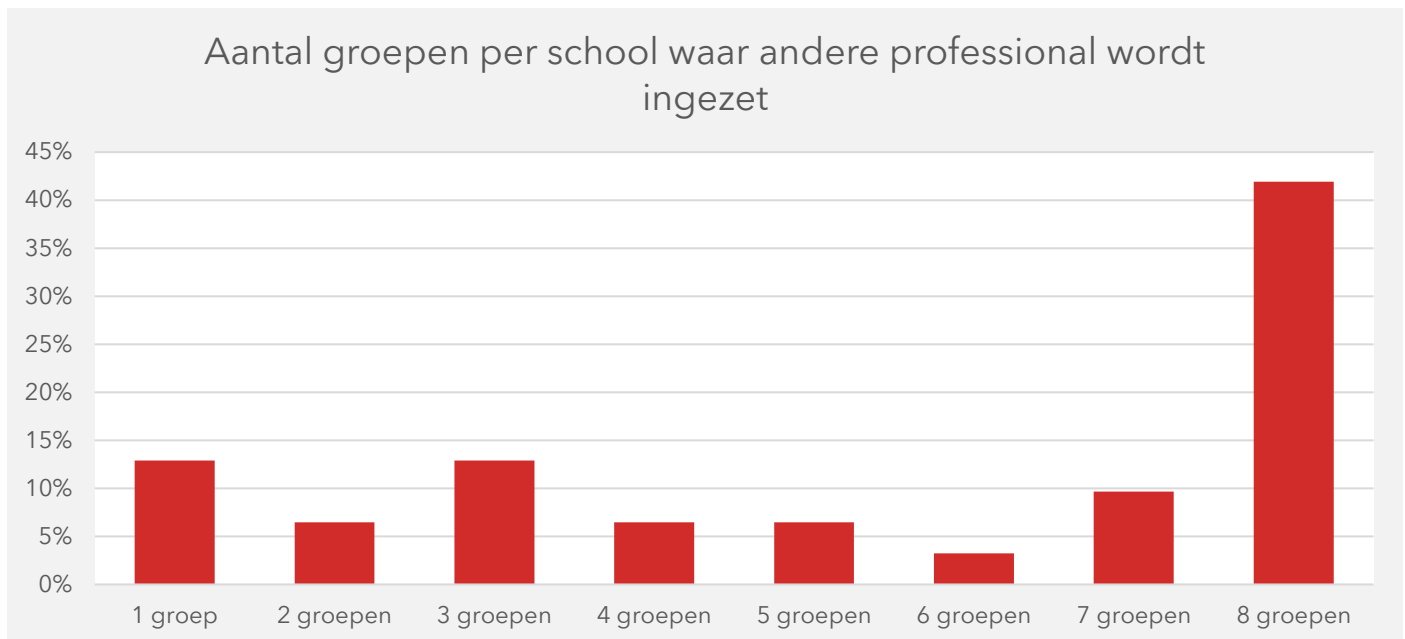
Dat er verschillende mogelijkheden zijn wat betreft type professional en soort activiteit/les komt ook naar voren in de gesprekken. Sommige partijen zijn ingehuurd om lessen te verzorgen in een specifieke richting, andere partijen bieden juist een breed scala aan activiteiten aan. Het type organisatie verschilt ook. Het kunnen organisaties zijn die als *core business* het verzorgen van lessen voor kinderen hebben, of partijen die daar minder ervaring mee hebben. Ook is er variatie in de manier waarop scholen in verband worden gebracht met de aanbieders. Zo geven scholen uit Almere aan dat er enkele aanbieders zijn geregeld door de gemeente, waaruit ze kunnen kiezen. Bij de Amsterdamse scholen is het meer vraag-gestuurd. De gemeente kijkt samen met de school waar ze behoefte aan hebben en dragen dan een partij aan, maar scholen kunnen ook zelf een partij in de arm nemen. Eén school meldt dat partijen zich juist zelf aanbieden, omdat het van die school in de buurt bekend is dat ze ook andere professionals voor de klas hebben staan.

In de gesprekken is gevraagd welke eisen er aan de professionals worden gesteld door de scholen. In het algemeen is de wens dat de professionals de groep zelfstandig kunnen draaien. Het gaat vaak om scholen met veel leerlingen met achterstanden, dus enige affiniteit met deze doelgroep, het kunnen aansluiten op hun niveau, en stevig in de schoenen staan is gewenst. De professionals die we hebben gesproken waren allemaal al het hele jaar op school werkzaam of zelfs langer.

Inzet van de professional

Scholen hebben ook aangegeven voor welke groepen zij de professionals inzetten en voor hoeveel uur. Bij 13 scholen van de 31 scholen wordt in alle groepen een andere professional ingezet, bij zes scholen juist maar in één of twee groepen (zie Figuur 1). In Figuur 2 is te zien dat in groep 8 het vaakst een andere professional wordt ingezet. Door de bank genomen worden andere professionals minder ingezet in lagere groepen.

Figuur 1 De meeste scholen zetten de professionals in bij alle klassen

Bron: Aanmeldsysteem scholen, SEO Economisch Onderzoek/Oberon (2021)

Figuur 2 In groep 8 wordt het vaakst een andere professional ingezet

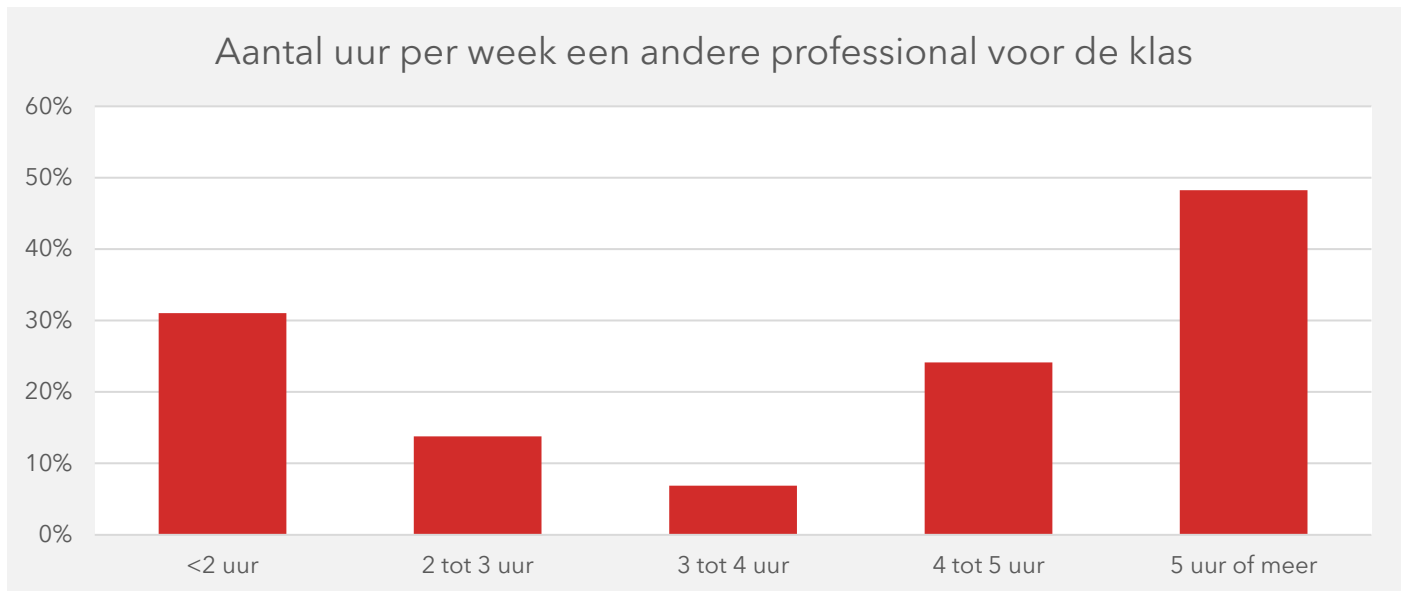
Bron: Aanmeldsysteem scholen, SEO Economisch Onderzoek/Oberon (2021)

Bijna de helft van de scholen zet een andere professional in voor vijf uur of meer per week (zie Figuur 3). Daarmee zitten ze ongeveer aan het maximum van 22 uur onderwijstijd per maand.³ Bij ongeveer drie op de tien scholen geeft de andere professional minder dan twee uur per week les. De rest zit er tussenin. Voor twee scholen is het minder relevant om het aantal uren uit te drukken per week omdat hun groepen ieder één hele dag per maand les

³ Om meer gevoel te krijgen voor hoeveel tijd de professionals worden ingezet, hebben we het aantal uur per maand omgerekend naar (ongeveer) het aantal uur per week. Dat hebben we gedaan door het aantal uur per maand te delen door vier.

krijgen van andere professionals. Zes scholen hebben aangegeven dat de professionals deze uren verdelen over meerdere dagen per week. Dat zijn vaak scholen die vallen in de hoogste categorie uit Figuur 3 wat betreft aantal uur per week. Bij de andere scholen komen de professionals een dag per week langs.

Figuur 3 Bijna de helft van de scholen zet een andere professional in voor vijf uur of meer per week

Noot: De balken tellen op tot meer dan 100 procent doordat de inzet per week kan verschillen binnen een school
 Bron: Aanmeldsysteem scholen, SEO Economisch Onderzoek/Oberon (2021)

In de gesprekken is aangegeven dat de lessen variëren van wekelijks een aantal uur tot een dag in de week per groep, of eens per maand een hele dag waarbij de groepen rouleren. Dat laatste gebeurt bij twee scholen uit Almere die de regeling ook gebruiken voor (ervaring met) anders organiseren. Het lijkt erop, dat bij scholen die de regeling (ook) gebruiken voor onderwijsvernieuwing de andere onderwijsprofessional minder uren voor de klas staat. De komende jaren van de monitor zullen we hier nader naar kijken.

Drie voorbeelden

Ten slotte beschrijven we voorbeelden van hoe de externe professional wordt ingezet aan de hand van drie gesproken scholen. Op de eerste school werd de geboden ruimte ingevuld door lessen burgerschap of Wetenschap en Techniek te laten geven door externe professionals. Dat gebeurde per leerjaar gedurende 8 weken, in blokken van 2 uur per week. De leerkracht kreeg gedurende deze blokken de mogelijkheid om zij-instromers te begeleiden.

De invulling bij de tweede school was vergelijkbaar: in blokken van 8 weken werden wekelijks voor 1,5 uur per groep andere professionals ingezet. Deze andere professionals verzorgden voornamelijk lessen Wetenschap en Techniek, maar bijvoorbeeld ook kunstactiviteiten, activiteiten rondom filmtechniek en activiteiten in samenwerking met de bibliotheek. Gedurende deze lessen konden de leerkrachten 45 minuten besteden aan administratie en 45 minuten aan ondersteuning van collega’s, bijvoorbeeld in de vorm van lesobservaties.

De derde school heeft nog niet te maken met een lerarentekort, maar ze zijn wel een proeftuin voor het anders organiseren van het onderwijs. Dat doen ze elke dinsdag en donderdag: dinsdag in de onderbouw en donderdag de bovenbouw. Dan komen er in de ochtend externe professionals voor kunstonderwijs en s ’middags externen voor sport, voeding en gezondheid. Elke week is er een andere groep aan de beurt, waardoor de leerkracht van

elke groep eens per 4 weken een volledige dag vrij is om te observeren of andere taken te doen. Bij de lessen door externen is een onderwijsassistent aanwezig.

Uitvoering en lessen

Er is een wisselende kwaliteit van de professionals. Als deze zelfstandig voor de klas kunnen staan, dan geven scholen aan dat het werkdrukverlagend werkt. Daarbij is een goede afstemming van belang. Ook regelmaat in het aanbod helpt.

Met de deelnemende scholen is gesproken over de uitvoering van de regeling, waaronder hoe de inhoud tot stand is gekomen, hoe de externe professionals begeleid worden en wat de ervaren knelpunten en succesfactoren zijn. Het gaat hier alleen om informatie die is opgehaald uit de gevoerde gesprekken. Het betreft dus de ervaringen van een beperkte groep deelnemende scholen. Vanuit het aanmeldsysteem is hier geen informatie over beschikbaar.

Inhoud en verdere afstemming

De inhoud van de lessen komt bij alle scholen ongeveer hetzelfde tot stand. Scholen kunnen aangeven welke thema's of leerdoelen zij graag behandeld willen zien, waarop de externe partij de inhoud van de lessen inricht. Er is oog voor wat de externe partij kan bieden, maar de wensen van de school zijn leidend. Scholen hebben immers de keuze om wel of niet met de externe partij in zee te gaan. De externe partij is verantwoordelijk voor (de kwaliteit van) de inhoud. Die wordt vaak als sterk aangeduid, maar een aandachtspunt is dat de lessen gedurende de hele periode boeiend moeten blijven voor de kinderen. De inhoudelijke afstemming tussen school en externen gaat vaak goed, maar er zijn ook geluiden dat het beter kan. Zo wordt er genoemd dat de koppeling met leerdoelen vanuit school nog beter gelegd kan worden.

Er zijn doorgaans vooraf duidelijke afspraken gemaakt met de andere professionals over de regels op school, in de klas en over de thema's die aan bod zullen komen. Verder vertrouwen de scholen op de vakbekwaamheid van de externe professionals. Een vorm van overdracht na afloop van de lessen stellen de leerkrachten op prijs. Overdracht krijgt wisselend vorm, bijvoorbeeld mondeling, via een mail of via een portfolio. De professionals geven aan dat het ook afhankelijk is van de leerkracht in hoeverre die op de hoogte en af en toe aanwezig wil zijn. Overigens vindt de overdracht niet altijd plaats. In dat geval hebben de leerkrachten geen zicht op wat er in de lessen gebeurt.

De begeleiding van de externe professionals neemt grofweg twee vormen aan. Aan de ene kant zijn er scholen die helemaal niet aan begeleiding doen, met uitzondering van de eerste les(sen) waarin de leerkracht aanwezig is om afspraken te maken met de groep en de professional. Meer begeleiding zou volgens die scholen ook niet leiden tot lagere werkdruk. Wel worden er af en toe didactische tips gegeven aan de externe professionals. De externe partij zorgt dan zelf voor de verdere begeleiding van de professionals. Aan de andere kant zijn er scholen die wel begeleiding geven, maar in beperkte mate. Bijvoorbeeld door een onderwijsassistent aan te wijzen om de externen bij te staan of op te vangen, of door een medewerker hiervoor te vragen die niet deelneemt aan de overleggen die tijdens de lessen van de externen worden gevoerd.

Knelpunten

Of het deelnemen aan de regeling een succes is, hangt met name samen met de kwaliteit van de externe professional. Wanneer de pedagogische en didactische vaardigheden van een professional niet voldoende zijn om zelfstandig met een groep aan de slag te gaan, dan moeten de leerkrachten toch bijspringen, bijvoorbeeld om incidenten ter plekke op te lossen of bij de eerstvolgende eigen les met de leerlingen na te bespreken. In dat geval werkt het niet werkdrukverlagend voor de leerkracht, in enkele gevallen zelfs werkdrukverhogend. Het grote

knelpunt is het klassenmanagement, de klas rustig houden. De onrust in de klas ontstaat vaak doordat het lesaanbod niet aansluit bij de leefwereld van de kinderen, of doordat er een te lange spanningsboog bij de leerlingen wordt verwacht. De externe professionals zijn niet altijd gewend om enkele uren achter elkaar les te geven. Als die les in de ochtend is, komen de kinderen in de middag dan ook soms onrustig terug bij de eigen leraar. Sommige scholen die naar eigen zeggen een moeilijkere leerlingpopulatie hebben, merken dat niet elke externe professional daarop weet aan te sluiten. In het geval dat scholen minder tevreden zijn over de match tussen de professional en de leerlingen, dan wordt er besloten om afscheid te nemen van elkaar. Het tegenovergestelde gebeurt ook. Als er een goede match is tussen de professional en leerlingen, dan wordt er besloten om langer met elkaar door te gaan.

Een ander aandachtspunt heeft te maken met de afstemming tussen school en externe partij. Dat komt in verschillende situaties naar voren. Zo zijn er een paar situaties geweest dat de externe professional te laat was of niet kwam opdagen. De leerlingen moeten dan opgevangen worden, wat op het bordje van de school komt te liggen. Ook was er niet altijd vervanging vanuit de externe partij bij bijvoorbeeld een ziektegeval. Daarnaast geeft een school aan dat het niet altijd duidelijk is wat de school moet regelen/voorbereiden, en wat de externe partij moet verzorgen. Moet de school in alle materialen voorzien, of ligt dat bij de externe partij?

Bij enkele scholen is de aanlooperperiode niet vlekkeloos verlopen. De MR'en hebben bij aanvang weliswaar instemming gegeven op het plan, maar konden in die fase niet altijd meedenken. Eén MR herinnert zich zelfs niet dat deelname ter sprake is gekomen, maar dat was bij een school waarbij al drie jaar op deze wijze wordt gewerkt. In een enkel geval geven ook leraren aan bij de start te weinig betrokken te zijn geweest. Bij de MR'en die we spraken bleek het verloop van de regeling doorgaans niet actief gevolgd te worden gedurende het jaar. Wel is er door enkele MR'en een evaluatiemoment afgesproken. Op dit moment is vrijwel iedereen tevreden over hoe het proces loopt.

Uiteraard heeft corona roet in het eten gegooid. Door de beperkende maatregelen mochten er op sommige scholen geen externen op school komen, of was de focus sowieso op de kernvakken en hebben de lessen van de andere professionals een tijd lang stilgelegen. Na de beperkende maatregelen zijn de lessen van externe professionals weer opgepakt. Bij de overige scholen zijn er gedurende de coronamaatregelen wel externe professionals op school geweest. Ook zijn er in enkele gevallen online lessen door een professional georganiseerd.

Succesbevorderende factoren

Uit de door ons gevoerde gesprekken vallen een aantal succesbevorderende factoren te destilleren. Zo zijn een goede voorbereiding en tussenevaluatie belangrijk om tussentijds te kunnen bijsturen. Verder blijkt regelmaat in het externe aanbod, bijvoorbeeld wekelijks, grote voordelen te hebben. Het heeft meerwaarde als de externe professionals langer bij de school betrokken worden en bekend zijn voor de leerlingen. Ook een goede organisatie helpt om de klas beter te kunnen managen. Bijvoorbeeld met de aanwezigheid van een onderwijsassistent vanuit de school of door het werken in duo's van externe professionals. Een andere manier is om groepen op te splitsen, zodat de externe professional een kleinere groep leerlingen voor zich heeft. Zo kan, als de helft van de klas gymles heeft, de andere helft les krijgen van een andere professional. Op de helft van de tijd kunnen ze vervolgens omwisselen. Handig ter ondersteuning is een organisatie die de externe professionals werft, selecteert en begeleidt en zo nodig voor vervanging zorgt bij ziekte of onvoldoende functioneren.

Verschillende scholen hebben aangegeven dat zij met andere scholen contact hebben om met hen ervaringen met de regeling te delen. In Almere is er een groep deelnemende scholen die zich binnen een schoolbestuur bezig

houdt met 'anders organiseren'. Van daaruit hebben ze regelmatig contact met elkaar. Een school uit Amsterdam spreekt ook van een netwerk van scholen waarin ervaringen gedeeld worden, wat als prettig wordt ervaren.

Leerlingen aan het woord

De leerlingen die we hebben gesproken bevestigen het beeld dat we van andere actoren hoorden. Ze vinden doorgaans de lessen door andere professionals leuk. Daarbij geven ze aan dat het fijn is om op een andere manier te leren, bijvoorbeeld door experimenten te doen, samen te werken, te leren door bewegen, of door iets te maken. Afwisseling in vakken vinden ze positief, zodat ze niet altijd bezig zijn met rekenen en taal. Sommige kinderen noemen dat ze bij de lessen van de professionals kunnen ontspannen, of meer rust hebben. Op de andere dagen wordt dan weer hard gewerkt. Het opsplitsen van de groep is volgens de leerlingen prettig, want dan is het rustiger in de klas. Op één school noemen leerlingen zelfs dat ze het ook voor de juf positief vinden dat ze de klas even niet heeft. Volgens hen is ze minder boos als ze even rust heeft gehad.

De kinderen vinden het minder leuk dat ze moeten wennen aan de nieuwe leerkracht. Er worden door de andere juffen en meesters soms andere regels gebruikt dan de kinderen gewend zijn. Hierdoor zijn ze soms strenger of hebben een andere manier van uitleg geven. Leerlingen benoemen daarbij de onrust die soms in de groep ontstaat als een professional niet goed op de groep is ingespeeld. Steeds een andere externe leerkracht vinden de leerlingen dan ook minder prettig dan langere tijd dezelfde. Ook zijn de lessen soms niet afwisselend genoeg. Een paar keer komt de wens naar voren om als klas meer invloed te hebben op de inhoud van de lessen.

Opbrengsten en vervolg

Zelfstandig opererende professionals kunnen het lerarentekort (tijdelijk) verlagen, in elk geval de werkdruk. Bovendien vinden sommige scholen de lessen een verrijking van het curriculum. Kinderen worden op een andere manier onderwezen.

Van verschillende aspecten is in de gesprekken met de scholen nagegaan of de regeling daarop invloed heeft gehad. Deze komen in dit hoofdstuk één voor één aan bod. Het zijn de resultaten zoals gezien door de ogen van de betrokkenen. Het zijn dus geen harde resultaten, zoals we aan het einde van de onderzoeksperiode in de impact-evaluatie hopen te achterhalen. Of scholen volgend jaar doorgaan met de regeling, blijkt vaak samen te hangen met de financiering. Deze twee onderwerpen komen daarom gezamenlijk aan de orde aan het eind van dit hoofdstuk.

Opbrengsten

Lerarentekort

Sommige schoolleiders geven aan dat de regeling heeft bijgedragen aan het terugdringen van het lerarentekort. Zo zijn er leerkrachten vrijgespeeld, of zijn er meer sollicitanten op de school afgekomen als gevolg van de regeling. Andere scholen geven aan dat er geen effect is geweest op het lerarentekort. In die gevallen is er (nog) geen leerkracht vrijgespeeld. Soms is de periode of de omvang van lessen van externen te kort geweest om hier iets van te zien. Er zijn ook scholen die de regeling niet in de eerste plaats inzetten voor lerarentekort, omdat dat bij hen niet speelt. Zij zetten de regeling in voor werkdrukverlaging.

Onderwijskwaliteit

De onderwijskwaliteit lijkt op sommige scholen vooruit te zijn gegaan omdat de (inhoudelijk sterke) lessen worden gezien als een verrijking van het curriculum. Kinderen krijgen ander aanbod en daardoor andere invalshoeken, of ze leren meer onderzoekend aan de slag te gaan. Bij één school waren de cito-scores en andere resultaten boven verwachting. Andere scholen denken ook positieve resultaten te zien, maar daar heerst meer onzekerheid over. De periode dat er andere lessen zijn geweest is vaak te kort of de lessen zijn nog te versnipperd om daar een conclusie uit te kunnen trekken. Een school noemt als meerwaarde voor het onderwijsaanbod dat het niet meer alleen de groepsleerkracht is waar alles van afhangt. Vakken waar de leerkracht minder affiniteit mee heeft, hoeven niet langer het 'ondergeschoven kindje' te zijn. Het draagt bij aan talentontwikkeling en mogelijk ook een breder beroepsperspectief voor de leerlingen. Ook de interactie tussen de leerkracht en de vakdocent kan leiden tot ontwikkelingen in de school.

Kansengelijkheid

De kansengelijkheid wordt op verschillende manieren beïnvloed volgens scholen. Veel deelnemende scholen hebben te maken met grootstedelijke fenomenen, zoals een diverse leerlingpopulatie of multiculturele wijken. De nadruk ligt daarom op taal en rekenen, waardoor de leerkracht minder aandacht heeft voor bredere ontwikkeling. Door de lessen van andere professionals komen de leerlingen in aanraking met andere beroepen of onderwerpen, wat normaal gesproken niet was gebeurd. Omdat de lessen een ander karakter hebben dan de reguliere, schoolse lessen, zien verschillende scholen ook kinderen opbloeien die met reguliere lessen meer moeite hebben. Ze kunnen hun talenten ontwikkelen en daaraan zelfvertrouwen ontnemen. Ook kan het zijn dat het uitgebreidere aanbod nu

voor iedereen beschikbaar is, terwijl dat voorheen alleen aangeboden werd aan een deel van de leerlingen, zoals tijdens de naschoolse opvang.

Continuïteit van het onderwijs / mate van lesuitval

De meeste scholen geven aan geen verandering in de continuïteit van het onderwijs te hebben gezien, vaak omdat dat lastig te bepalen is. De duur van de verandering als gevolg van deelname was kort, of corona speelde erdoorheen. Scholen die wel veranderingen zien, noemen bijvoorbeeld dat doktersafspraken van leraren op de vijfde dag worden gepland, waardoor dat nu niet meer ten koste gaat van onderwijstijd op de andere dagen. De school plant bewust die dag niet helemaal vol met studiedagen om deze flexibiliteit te behouden. Andere scholen noemen dat de lesdag van een zieke collega opgevangen kon worden door de flexibiliteit aan de kant van de externe professional. Deze kon schuiven in de dagen wanneer welke groep les kreeg.

Organisatie van het onderwijs

Wat betreft de organisatie van het onderwijs zijn er verschillende situaties genoemd. Op een aantal scholen is de organisatie van het onderwijs veranderd door de kernvakken tijdens vier dagen te geven in plaats van vijf, en andere vakken te verschuiven naar de vijfde dag. Een andere school heeft een onderwijsassistent ingezet ter ondersteuning van de externe professional. Weer een andere school heeft de groepen in tweeën gedeeld, zodat de externe professional niet de hele groep voor zicht heeft. De andere helft gaat dan naar de gymles. Er zijn ook scholen die aangeven (nog) geen verandering te hebben in de organisatie van het onderwijs. Een school meldt wel dat door de grootte van de school er een dichtgetimmerd rooster is, waardoor het lastig was om aanpassingen door te voeren.

Werkdruk

In het geval dat leerkrachten vrijgespeeld worden door inzet van een externe professional, geven scholen aan dat het werkdrukverlagend werkt. Leerkrachten kunnen in die tijd andere taken oppakken waar ze normaal gesproken niet aan toekomen, zoals administratie, oudergesprekken of sparren met collega's. Ook kunnen teamvergaderingen dan overdag tijdens lestijd plaatsvinden. Als leerkrachten niet worden vrijgespeeld, dan worden ze ook niet ontzorgd. In enkele gevallen kan de werkdruk zelfs toenemen. Zo vinden sommige leerkrachten het lastig dat ze geen overdracht krijgen van de andere professional, of krijgen ze de klas onrustig terug, wat weer tijd kost. Enkele leerkrachten noemen dat de reguliere vakken in minder dagen gedaan moeten worden, wat juist weer druk oplevert. Ook gaat er soms vrijgespeelde tijd op aan onvoorziene zaken, zoals samen met de klas wandelen naar de bibliotheek, of inspringen bij incidenten met leerlingen.

Ouders/leerlingen

Scholen zien veelal dat leerlingen het leuk en interessant vinden om aan de slag te gaan met andere vakken en lesvormen dan normaal, waardoor er een grote betrokkenheid is. Doordat de lessen anders zijn dan reguliere lessen kunnen kinderen die normaal niet uit de verf komen dat tijdens de andere lessen wel doen, ze kunnen zich beter uiten. De leerlingen leren andere vaardigheden, zoals samenwerken en onderzoekend leren. Maar ook leren ze om fouten te mogen maken, geduld te hebben en om te gaan met teleurstellingen, bijvoorbeeld omdat een proefje niet gelijk lukt. Een schoolleider heeft ook de indruk dat kinderen op de volgende schooldag relaxter zijn, maar dat aantonen is lastig. Een schoolleider noemt een positieve impact op sociaal-emotioneel vlak, maar er zijn ook kinderen uit de klas gezet omdat ze te lastig waren voor de professional. Een aandachtspunt is om de lesstof goed aan te laten sluiten op de leerlingen, anders ontstaat er onrust. Dit geldt ook voor leerlingen die structuur nodig hebben en minder goed kunnen omgaan met vrijere werkvormen.

Vanuit ouders is er weinig feedback, mede door corona is het voor hen minder zichtbaar wat er op school gebeurt. Wel gaven ouders bij één school aan ontevreden te zijn over een externe professional. Ook noemt een MR-ouder

dat een hele dag een externe voor de klas door leerlingen als saai wordt ervaren, als er te weinig afwisseling in de taken is.

Onverwachte of onbedoelde effecten

Als gevolg van de regeling zien scholen verschillende onverwachte of onbedoelde effecten. Leerkrachten zien in dat kinderen ook buiten de standaard methode en boekjes om heel veel kunnen leren. Dat kunnen leerkrachten weer meenemen in de manier waarop zij zelf het onderwijs benaderen. Ook zijn er door de regeling meer mannen aanwezig op een school, waardoor er meer mannelijke rolmodellen rondlopen. De houding van leerlingen kan ook veranderen. Ze gaan bijvoorbeeld meer onderzoekend te werk en werken meer samen, omdat ze dat geleerd hebben tijdens de andere lessen. Daarnaast kunnen niet alleen leerlingen beter tot bloei komen, ook leerkrachten kunnen dat doen. Ze nemen meer initiatief in teamdiscussies of ze brengen nieuwe ideeën in om de andere lessen in te vullen. Een schoolbestuurder meent dat meer traditionele leerkrachten een breder perspectief kunnen krijgen als ze merken dat een andere vorm ook kan werken. Een school heeft door de externe lessen nog eens gerichter gekeken naar het aanbod van de schoolbibliotheek. Het andere aanbod vraagt ook anders omgaan met het schoolgebouw, bijvoorbeeld voor het splitsen van groepen, maar ook voor het kunnen bieden van bijvoorbeeld kookles. Een bestuurder ziet dat een school met de vijfde dag organisatie een aantrekkelijker profiel kan bieden voor nieuwe leerkrachten. Enkele externe professionals geven aan dat collega's enthousiast zijn geworden voor het lesgeven en zich hebben ingeschreven voor de pabo.

Tevredenheid opbrengsten

Over het algemeen zijn de scholen tevreden over de opbrengsten die er zijn, al liggen die voor elke school weer wat anders. Na een aanlooperperiode zijn de kinderziekten eruit en gaat het steeds beter lopen, zo is de ervaring van enkele scholen. De verwachting is dan ook dat er meer uit de regeling te halen is. Ook wordt genoemd dat men dit jaar vooral aan het uitproberen was om te kijken wat werkt. Uit evaluaties worden aandachtspunten opgehaald voor een vervolg. Daarbij worden soms ook ervaringen van andere scholen opgehaald.

Financiering en vervolg

Financiering

De financiering van de regeling wordt bij iedere school gedeeltelijk betaald vanuit gemeentelijke subsidies. Vanuit de gemeente is geld beschikbaar om de regeling te bekostigen, een potje specifiek voor deze regeling of een ander potje dat ervoor aangewend kan worden. Deze gemeentelijke bijdrage is niet genoeg om de soms hoge kosten te dekken. De rest van de kosten wordt of betaald vanuit een aanvullende bijdrage vanuit het schoolbestuur of door de school zelf vanuit de werkdrukmiddelen. In Amsterdam noemen scholen bijvoorbeeld dat 40 procent door de gemeente betaald wordt, en 60 procent door het bestuur. Een voorbeeld uit Almere: de salarissen van de externe professionals worden door de school zelf betaald tot aan het salaris van een leerkracht, alles wat daarboven valt wordt aangevuld vanuit de gemeente. Eén van de scholen is uiteindelijk niet gestart omdat de kosten voor het bestuur te hoog waren.

Of scholen doorgaan met de regeling hangt samen met de beschikbaarheid van de subsidies. Het is vaak niet duidelijk of de (gemeentelijke) subsidies of bijdragen doorlopen in het volgend schooljaar. De wens om door te gaan is er vaak wel, maar wanneer de subsidies zouden wegvallen is het voor scholen waarschijnlijk financieel niet haalbaar om door te gaan, al zijn enkele scholen aan het kijken of ze met een wat anders opzet zelf alle kosten kunnen dragen. Eventueel kunnen de NP Onderwijs-gelden hiervoor ingezet worden.

Vervolg

Enkele scholen hebben al aangegeven in 2021/2022 door te gaan. Andere scholen moeten eerst nog evalueren voordat ze de knoop doorhakken. Eén school gaat niet door omdat het niet goed is bevallen; de regeling zorgde niet voor het gewenste vrijspelen van leerkrachten. Ook is er bij deze school in de formatie voor komend schooljaar geen lerarentekort, dus neemt de noodzaak voor deelname af.

Een bestuur verwacht dat volgend jaar meer scholen meedoen, omdat de nood dan hoger is. Ook een ander bestuur geeft aan dat het lerarentekort door corona minder leek te spelen, onder andere door minder mobiliteit van personeel. Nu heerst op veel scholen nog het traditionele denken, maar als de vacatures niet ingevuld worden, dan moeten ze wel anders gaan organiseren. Het lerarentekort heerst nu vooral bij de scholen met een uitdagende populatie. Het is voor het bestuur geen sinecure om te zorgen dat hier de juiste leraren naar toe gaan, of het onderwijs hier anders te organiseren zodat het aantrekkelijker wordt voor leraren om hier te werken. De regeling is een mooie manier om aan deze scholen te laten zien wat er mogelijk is. De komende periode volgen we of de deelname aan de regelgeving inderdaad toe zal nemen.

Bijlage Vier besturen zonder aanmeldingen

Er waren meer schoolbesturen die een bestuursplan hebben gemaakt voor deelname aan de beleidsregel andere dag- en weekindeling scholen G5 dan er uiteindelijk met scholen hebben deelgenomen in het eerste jaar 2020-2021. We hebben vier schoolbesturen die dit jaar niet deelnamen telefonisch bevestigd om de achtergronden hiervan te vernemen. Het betrof besturen uit vier verschillende gemeenten.

Aanleiding voor aanvraag

De aanleiding om een aanvraag in te dienen was voor alle vier de besturen dat ze op dat moment dachten dat deze regeling mogelijk een oplossing is voor het lerarentekort voor enkele van hun scholen. Het plan is ingediend om er eventueel later gebruik van te kunnen maken, naast andere oplossingsrichtingen. Zoals een bestuurder zei: elke mogelijkheid wordt aangegrepen. Eén bestuurder hoopte dat de regeling de juridische basis zou bieden voor de bestaande situatie met onbevoegden voor de klas, maar achteraf bleek de regeling niet vergaand genoeg voor dit bestuur.

Op het moment van aanvragen waren de uitgangspunten nog niet geheel helder voor de besturen. Ze dachten dat er misschien een paar van hun scholen zouden deelnemen. Toen eenmaal de voorwaarden duidelijk waren, hadden twee van de gesproken besturen eigenlijk al geen verwachting meer dat er interesse zou zijn. De 22 uur per maand biedt te weinig ruimte.

Huidig bovenschools beleid t.a.v. inzet andere professionals

Eén bestuur heeft de ambitie schoolorganisaties weerbaarder te maken tegen tekorten, bijvoorbeeld via interne mobiliteit, behoud van leraren, hoe om te gaan met werkdruk en uitval etc. Op sommige scholen van dit bestuur wordt al gewerkt met andere professionals, bij naschoolse activiteiten, een programma van een paar weken, of de zomerschool. Aansluiting op de visie van de school en op de leerlingenpopulatie is daarbij het uitgangspunt.

Bij een ander bestuur staat anders organiseren centraal en worden vakdocenten ingezet voor gym, muziek, filosofie, handvaardigheid, techniek, waarmee de groepsleerkrachten enkele uren worden vrijgeroosterd. Ook wordt met zij-instromers in het beroep (ZiB'ers) gewerkt. Deze oplossingen staan los van de regeling andere dag- en weekindeling G5. Ook is er incidentele inzet van onbevoegden, maar dat wordt verantwoord uit een ander experiment. Deze regeling biedt voor dit bestuur te weinig mogelijkheden voor structurele inzet, met 22 uur per maand.

Het derde bestuur is bezig met meer differentiatie in het functiegebouw, en met onderwijs anders organiseren. Op een aantal scholen wordt het onderwijs drastisch anders georganiseerd door binnen een bouw te werken met grotere groepen en meer mensen voor de klas, ook andere functies met name leraarondersteuners en klassenassistenten. Dit wordt gezien als een structurelere oplossing, en het vervangingsvraagstuk wordt daardoor ook anders.

Het vierde bestuur meldt dat er gewoon geen bevoegden te krijgen zijn in de gemeente, zelfs niet bij uitzendbureaus. Er wordt dus noodgedwongen veel meer met onbevoegden gewerkt dan wettelijk is toegestaan en ook binnen de regeling mag.

Waarom doen er momenteel nog geen scholen mee?

Vanuit deze vier besturen hebben zich geen scholen aangemeld voor de regeling. We hebben de redenen voor niet-deelname bevestigd. We maken onderscheid naar contextfactoren en de regeling *an sich*.

De volgende contextfactoren zijn genoemd:

Minder lerarentekort

Twee schoolbesturen ervaren minder lerarentekort. Bij de één komt dat door het sluiten van scholen, waardoor er personeel is overgeplaatst en op andere scholen ingezet. Een ander bestuur constateert dat er minder ontslag wordt genomen, en bij werving is er meer aanbod

Corona-effect

- Door corona was het lastiger met wisselend personeel te werken op school.
- Door corona lijkt er minder arbeidsmobiliteit en zijn er minder leerkrachten vertrokken naar andere besturen/gemeentes.
- Er zijn door corona bepaalde thema's blijven liggen. Er was elke dag een andere situatie, dan liggen planmatige onderwijsaanpassingen zoals deze regeling stil.
- Er zijn als gevolg van corona verschillende regelingen en subsidies waar scholen nu aanspraak op kunnen doen, waardoor de regeling en de mogelijkheden daarvan niet meer *top of mind* is.

Andere oplossingen gekozen

Het lerarentekort wordt opgelost met vakdocenten. Dit zijn wel bevoegden, dus vallen niet onder deze regeling, wel onder Slim organiseren. Een aantal maatregelen uit het noodplan Rotterdam biedt voldoende mogelijkheden om de inzet van onbevoegden te verantwoorden, zonder mee te doen aan deze regeling:

- Bestuur leidt veel ZiB'ers op.
- Incidenteel een onbevoegde voor de klas.
- Bezig met structureel anders organiseren van het onderwijs.

Daarnaast zijn er redenen voor niet-deelname genoemd die te maken hebben met de uitvoering van de regeling zelf:

- Binnen Amsterdam is afgesproken dat de scholen en besturen waar het tekort het hoogst is als eerste gebruik mogen maken van de regeling. Daardoor komen scholen van het gesproken bestuur minder gauw in aanmerking. Deze solidariteitsafspraken zijn onderdeel van het convenant lerarentekort in Amsterdam.
- De 22 uur biedt volgens het bestuur te weinig ruimte, dat is meer voor crisissen oplossen en niet voor structurele inzet.
- De geboden ruimte dekt de werkelijkheid niet (aantal uren onbevoegden voor de groep), waardoor de scholen niet aan de voorwaarden kunnen voldoen.
- Er is administratieve last voor de scholen, met aanmelden en afmelden en onderzoek, terwijl het te weinig oplevert.

Deelname in de toekomst

Tot slot hebben we gevraagd of er in de toekomst wel scholen van het bestuur zullen meedoen aan de regeling. De besturen die we spraken verwachten dit niet. Om bovengenoemde redenen om niet deel te nemen: geen signalen van lerarentekort en andere oplossingen gekozen. Dit kan volgens één bestuur veranderen als de invloed van corona af gaat nemen in de komende jaren, maar vooralsnog denken ze eerder aan grotere groepen met bijvoorbeeld een leerkracht en onderwijsassistent voor de klas in plaats van kleinere groepen en alleen leerkrachten. Ook stimuleren ze interne mobiliteit. Een ander bestuur ziet geen van de scholen van de regeling gebruik gaan maken, maar denkt dat eventueel door NP Onderwijs de vraag naar de inzet van andere professionals weer wat kan oplopen. Maar dan nog ligt deze regeling niet als eerste voor de hand om het lerarentekort op te lossen. Dan zou het meer gaan om verrijking van het onderwijs door de inzet van creatieve professionals.

De andere twee besturen zeggen ronduit nee. Het lerarentekort wordt bij een bestuur opgelost met andere maatregelen uit het noodplan, zonder mee te doen aan deze regeling. Bij het andere bestuur door heel veel

onbevoegden aan te trekken, veel ZiB'ers van wie ze hopen dat die ooit bevoegd worden, en mbo-ers die op kosten van het bestuur de pabo doen. Dit bestuur ziet ook dat de directeuren van de scholen het al zwaar hebben en niet nog extra belast kunnen worden. Anders raken ze hen nog kwijt. Het bestuur meent dat die directeuren moeilijk zijn mee te krijgen voor een regeling die werk oplevert en geen oplossing lijkt te zijn.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2021-115

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2021 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roeterstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 525 1630
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl